

เทศน์เช้า วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๒

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถ้าเป็นเริ่มต้นเราปฏิบัติเห็นใหม่ เวลาเกิดเป็นมนุษย์นี่เป็นอริยทรัพย์ การเกิดเป็นมนุษย์นี้ได้ร่างกายมา ทางการแพทย์โดยศึกษาเรื่องมนุษย์มันเป็นเรื่องมหัศจรรย์ เลนส์ของตาเอาไปศึกษาแล้วไปทำเป็นกล้อง

สิ่งที่เป็นวิทยาศาสตร์นี่ก็ศึกษามาจากร่างกายมนุษย์ ร่างกายของมนุษย์นี่เวลามันสร้างมา เห็นใหม่ ธรรมชาติมันสร้างมาให้ มันจะมีเม็ดเลือดขาวพยายามจะต่อต้านพวกเชื้อโรคต่างๆ ร่างกายมันสร้างมาให้แล้วให้เวลาเราสมคูล แต่พวกเราไม่รักษา รักษามันไม่เป็น แล้วอีกอย่างเราไม่เข้าใจด้วย

พอไม่เข้าใจด้วย เห็นใหม่ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่คุณสมบัติดิณะ อริยทรัพย์ ทรัพย์การเกิดเป็นมนุษย์นี่มีอริยทรัพย์มาก นี่พอเกิดมาแล้วในพระพุทธศาสนาบอกว่าสิ่งนี้เป็นสมมุติเกิดมาแล้วมันต้องเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ทุกอย่างเป็นธรรมดา เห็นใหม่ โลกกับธรรม

เวลาเป็นโลกๆ สิ่งนี้ได้มาเป็นเรื่องของโลก เวลาธรรมะเห็นใหม่ ธรรมะคือปรมัตถธรรม ถ้าหัวใจไม่ติดข้องกับมัน หัวใจมันปล่อยวางไว้ตามความเป็นจริง สิ่งก็ตามจริงของเขา คุณแลร์รักษานะ

ร่างกายเรานี้เปรียบเหมือนได้เรือ เราได้เรือมาคนละหนึ่งลำ ยังอยู่ในวิภวสงสารแล้วพยายามจะพายเรือนี้เข้าฝั่งให้ได้ ถ้าร่างกายนี้เรารักษา มันเหมือนเรารักษาเราปะชุนเรือเราให้เรือไม่รั่ว ไม่ชำรุดเสียหาย

เราจะพาหัวใจ หัวใจนี้เป็นเจ้าของเรือ เพราะมันอยู่บนเรือ เหมือนคนขับรถเจ้าของรถ คนขับรถ รถเป็นรถ ร่างกายนี้เป็นเหมือนรถ เหมือนเรือ แล้วหัวใจเราเป็นเจ้าของมัน จะพามันเข้าสู่ฝั่งอย่างไร

ถ้าเข้าสู่ฝั่ง เห็นไหม เราก็รักษามันให้แข็งแรง แต่ถ้าเข้าสู่ฝั่งในพระพุทธศาสนา หัวใจเรานี่ สิ่งต่างๆ นี่ถ้ามันเกิดมาแล้วมันได้สมบัติแล้ว มันก็เวียนไปเกิดตามบุญกุศล

บุญกุศล บาปอกุศลทำไปให้เราเข้าไปในวัฏฏะ ถ้าเราพิจารณาของเรา จิตใจเรา สงบเข้ามา วิปัสสนาเข้ามา มันแยกเรื่อกับรถออกจากกัน แยกเรื่อกับรถกับเจ้าของใจ เวลาเจ้าของเรือพาเรือเข้าฝั่ง เราก็จะพายเรือเข้าฝั่ง การพาเรือเข้าฝั่ง ฝั่งเห็นไหม เวลา โสดาบันนะพาดกระแสน เข้าถึงท่าเหยียบพื้นดินแล้ว จะขึ้นสู่ฝั่ง ขึ้นสู่บก

เวลาใจของเราพาดเข้าสู่กระแสของนิพพาน ถ้ากระแสของนิพพานนะ ผลของ วัฏฏะมันจะเวียนตาย มันจะพัดจิตนี้วนไปตามวัฏฏะนี้ เวลาเข้ากระแสนี้ เราออกจาก วัฏฏะ เห็นไหม ออกจากวัฏฏสงสาร ออกจากโอฆะ ออกจากต่างๆ นี่มันต้องรักษาใจ แต่ รักษาไปตามหน้าที่ รักษาธรรมเห็นไหม

เวลาไปโรงพยาบาลนะ ถ้าเป็นกรรม เรารักษานะแล้วแต่เวรแต่กรรม รักษาใจของเรา หลวงตาจะสอนว่า “เวลาป่วยให้ป่วยคนเดียว ให้ร่างกายมันป่วยอย่าให้จิตใจมันป่วยด้วย”

แต่โดยธรรมชาติของมนุษย์ เวลาป่วยขึ้นมาร่างกายก็เจ็บไข้ได้ป่วย หัวใจก็ หัวันไหว หัวใจก็ทุกข์ยากไปเห็นไหม มันป่วย ๒ คนใจ ป่วยทั้งเรือ ป่วยทั้งเจ้าของเรือ

แต่ถ้าเรือมันป่วยเจ้าของเรือมันไม่ป่วย เจ้าของเรือมันรักษาเรือมัน เห็นไหม สิ่ง ที่เหมือนกันนะ สิ่งที่เราต้องรักษา รักษาเพื่ออะไร? เพื่อจะมีโอกาสของเราได้ประพฤติ ปฏิบัติ เวลาเราเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา เราจะนั่งภาวนาขึ้นมาจะ มันจะเป็นไปได้ไหม

ร่างกายแข็งแรง เวลานั่งที่ไหนนะ ร่างกายแข็งแรงจิตใจเข้มแข็ง พอจิตใจเข้มแข็ง เรานั่งได้นาน รักษาหัวใจให้ได้ดี ถ้าหัวใจมันดีขึ้นมามันจะมีความสงบของมัน ถ้ามี ความสงบของมันนะ แยกแยะใคร่ครวญดู ควรปะ ควรชุนอย่างไร เรื่อนี้ควรปะควรชุน อย่งไร

เวลาเข้าโรงพยาบาลไป ถ้าเป็นโรคไปนะ เข้าไปมันจะวิตกกังวล โรคเครียดเห็น ใหม วิตกกังวลทำให้การรักษาก็ลำบากลำบาก ถ้าจิตใจเราปล่อยวาง มันเป็นเรื่องธรรมดา มันเป็นเรื่องของเขา ร่างกายนี้เป็นของเขา เราก็รักษาแล้ว เราก็ดูแลของเราแล้ว ถ้ารักษา

หายก็คือหาย รักษาไม่หาย ไม่หายก็คือไม่หาย โรคเวรโรคกรรมมันก็มี เห็นไหม ร่างกาย
เสื่อมสภาพเป็นธรรมดา โรควิตกกังวล นี่โรคอุปาทาน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกโรคเกิดกับเราได้ ๓ ชนิด เจ็บไข้ได้ป่วย
ด้วยร่างกายนี้เสื่อมสภาพนี้เป็นเรื่องธรรมดาของมันเลย แต่เราก็พยายามรักษากัน ดูแล
กันเหมือนนักกีฬาเขาฝึกซ้อมกันเพื่อให้ร่างกายเขาแข็งแรง

นี่ก็เหมือนกัน เราก็ดูแลรักษาด้วยสติปัญญาของเรา มันจะเสื่อมสภาพเราก็รักษา
มันไปเพื่อไม่ต้องเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่ต้องทุกข์ไม่ต้องยาก ความไม่มีโรคเป็นลาภอัน
ประเสริฐ เห็นไหม นี่เรารักษาของเราไป

ถ้ารักษาไปมันเป็นธรรม เห็นไหม รักษาจิตใจของเราเป็นธรรม เข้าโรงพยาบาล
ถ้าใจเป็นธรรมเป็นธรรมอย่างหนึ่งนะ ธรรมกับโลกอยู่ด้วยกัน ถ้าหัวใจเราพอสมควร
พอสมควรของมันนั่นคือธรรม ไม่ใช่ไม่รักษา ไม่ใช่รักษาจนวิตกกังวลไป รักษาพอความ
เป็นจริงของมัน! เราจะรักษาของมันว่ามันเป็นจริงขนาดไหน เราจะรักษาได้แค่ไหน แต่
หัวใจนี้ต้องรักษาได้มากกว่าเห็นไหม

คุณสิ เราพูดแต่ธรรมๆ เห็นไหม ธรรมนะมันกว้างขวางมาก พูดถึงศีล ! ศีลคือ
ความปกติของใจ ถ้าศีลคือความปกติของใจ ศีล ๕ เห็นไหม ศีล สีเลนะสุกะตังยันติ สีเล
นะโกกะสัมปทา ศีลเป็นความปกติของใจ รักษาใจเรา

ถ้าเราปฏิบัติธรรม ปรมาัตถธรรม เราจะเข้าใจสภาวะธรรม แต่มันไม่มีหลักเลย
ธรรมอะไรละ มันธรรมอะไร ก็ธรรมชาติใจ ธรรมชาติก็แปรปรวนใจ แต่ธรรมะที่เหนือ
ธรรมชาติมันอยู่ที่ไหนละ แล้วเหนือนี้ เหนือความเป็นไปของโลก เห็นไหม จิตใจเรา
เสื่อมสภาพเป็นธรรมดา หัวใจมันต้องเวียนไปในอนิจจังเป็นธรรมดา แต่หัวใจที่มีอนิจจัง
หัวใจมันอยู่ที่ไหนละ..

ต้นไม้ ผลไม้ เวลามันออกมาแต่ละรุ่นแต่ละคราวเห็นไหม มันสุกไม่เท่ากันนะ
ผลไม้ที่ออกมาก่อนมันจะแก่ก่อน ผลไม้ที่ออกมาตามหลังมันจะแก่มาตามหลัง แล้ว
ผลไม้ออกมาเราจะเก็บทั้งต้นเลย ไม่ใช่! ผลไม้เขาเก็บตามแต่รุ่นของมัน รุ่นไหนที่มันแก่
ก่อนก็เก็บก่อน เป็นประโยชน์ก่อน รุ่นไหนมันอ่อนเราก็ต้องให้รักษาก่อน

มนุษย์เกิดมาตั้งแต่วัยเด็ก เด็กๆ เห็นไหม คุณติ พ่อแม่บังคับมาวัดนี้ แหม.. ทำไม บังคับกันเหลือเกิน พ่อแม่บางคนเขาบอกนะ เอาลูกมาวัด แต่เอาลูกมาวัดเพื่ออะไร เพื่อ เขาให้วัดใจของเขา เพื่อได้ประสบการณ์ของเขา เพราะเราได้ดีมาก็เพราะว่าเรา เข้าวัดเข้าวา

เข้าวัดเข้าวาทำอะไร.. เข้าวัดเข้าวาคือข้อวัตรปฏิบัติ คือวัดใจใจ ใจของเรา ข้อ วัตรปฏิบัติ ใจของเราเป็นอย่างไรนะ เราชักใจของเรา ความสุขความทุกข์ในหัวใจของเรา เราหาของเราไม่ได้ เราไม่รู้ของเราเห็นไหม

ข้อวัตรปฏิบัตินี้มันจะเทียบเคียงเข้ามา เหมือนน้ำในแก้ว ถ้ามันเต็มแก้วอยู่ เรา อาจจะไม่รู้ว่าในแก้วนั้นมีน้ำหรือเปล่า ถ้ามันเต็มสิ เต็มอะไรเข้าไป มันมีส่วนผสมเข้า ไป มันจะเห็นเลย ออ้นนั้นมีน้ำอยู่

จิตใจของเราก็เหมือนกัน เป็นนามธรรม เป็นความรู้สึกของเรา เป็นของเราแท้ๆ หลวงตาบอกว่า “ปลาในสุม สุ่มมันครอบไว้” เห็นไหม ร่างกายมันครอบจิตใจไว้ แล้ว จิตใจเป็นอะไรล่ะ ไม่เข้าใจเลย รู้เรื่องวิทยาศาสตร์ รู้เรื่องของคนอื่นหมดเลย แต่ไม่รู้เรื่อง ของเราเห็นไหม

ผลไม้แต่ละรุ่น.. ถ้าผลไม้แต่ละรุ่นนะ รุ่นที่แก่ก่อน เห็นไหม เก็บก่อนได้ ประโยชน์ก่อน ผลไม้อ่อนเราก็ดูแลรักษากันไป นี่เหมือนกัน ความต้องการของคน หลากหลาย คนมาทำบุญที่วัดก็เพื่อความสุขความสมบูรณ์ของตน คนที่มีหลักมีเกณฑ์ ขึ้นมา ก็ต้องมีหลักมีใจของเราขึ้นมาเพื่อเราจะค้นหาตัวเองให้เจอ

ถ้าค้นหาตัวเองเจอ ค้นหาชัชฎุมิแห่งการประพฤติปฏิบัติ ชัชฎุมิเห็นไหม สัปปายะ ๔ สถานที่ปฏิบัติ สถานที่ที่เป็นสัปปายะ แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาหัวใจเป็นสัปปายะ จิตติจิต ภพของจิตเป็นที่อยู่ของปัญญา ความคิดเกิดจากจิต ความคิดเกิดจากจิตหรือ ความคิดมันเกิดที่ไหน เราเห็นแต่ความคิด ความคิดมันลอยมาจากฟ้า

แต่ถ้าเราเห็นชัชฎุมิแห่งการปฏิบัติ จิตมันสงบเข้ามานะ พอจิตสงบเข้ามา มันเห็น พื้นที่ของมัน เห็นไหม อ้อ.. มันมีความสุขอย่างนี้ แล้วตะครุบมาได้ นี่ไงปลาในสุม จับ

มันให้ได้ ถ้าจับปลาได้นะ เราจะขอดเกล็ดมัน หรือเราจะทำอะไรไม่ให้มันตายนะ นี่ปลาเวลาทำแล้วมันตาย

แต่เวลาหัวใจนี้ย้ายใช้ธรรมะเข้าไปตะครุบ เข้าไปกลั่นกรองขนาดไหน ใจไม่เคยตาย ความรู้สึกไม่เคยตาย ความเจ็บช้ำน้ำใจที่อยู่ในหัวใจเรานี้ คิดเมื่อไหร่มันก็เจ็บทุกทีเลย ความสุขพอเวลามันจะคิด มันมีขึ้นมาซะ คิดสิ่งประทับใจ คิดได้นิดหน่อยไม่เหมือนกับความเจ็บช้ำน้ำใจเลย

แม้แต่ความคิด ความสุขความทุกข์ในหัวใจมันก็ไม่เคยตาย มันไม่เคยตายเพราะอะไร เพราะมันมาจากใจ แล้วมันอยู่ที่ไหน หัวใจยังมีการกลั่นกรอง มันยังใส มันยังสะอาดบริสุทธิ์ขึ้นมา นี่ชัยภูมิแห่งการประพฤติปฏิบัติ เราก็นั่งสมาธิ โอ้.. นั่ง โอ้.. เราก็นั่งอยู่นั่น นี่สัปปายะ สัปปายะอย่างนี้ เห็นไหม

มันผลไม้แก่ ผลไม้อ่อน เริ่มต้นเราก็มีสัปปายะ เราต้องแสวงหาของเราไปก่อน ถ้าแสวงหาไปก่อน แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาซะ เราจะเห็นชัยภูมิของเรา เราจะเห็นจิตของเรา ถ้าเราไม่เห็นจิตของเรานะ จิตเป็นคนทุกข์ จิตเป็นคนยาก จิตเป็นคนรับรู้หมดเลย แต่เราไปรู้ที่ความคิด สัญญาอารมณ์ไง

มนุษย์เกิดเป็น ๒ ทุกอย่างมีของคู่ เห็นไหม ผู้หญิงคู่กับผู้ชาย สุขคู่กับทุกข์ มีดคู่กับสว่าง จิตคู่กับความคิด เพราะมันมีสัญญาอารมณ์นะ สัญญาอารมณ์ไม่ใช่จิต สัญญาอารมณ์เกิดจากจิต ถ้าไม่มีจิตสัญญาอารมณ์มันเกิดจากอะไร ความคิดมันเกิดจากอะไร ความคิดนะมันเกิดจากอะไร

แล้วก็ความคิดเกิดจากสมอง สมองมันเป็นศูนย์ประสาทนะ มันเป็นธรรมชาติของมนุษย์นะ ความคิดมันเกิดจากจิต แล้วจิตอยู่ไหน เห็นไหม พุทโธ พุทโธ พุทโธ โดยใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามาสู่จิต เห็นไหม เข้าไปสู่จิต มันเป็นหนึ่งในเห็นไหม โอ้.. มันมีความสุขของมัน นี่ไงจับปลาได้ ปลาในสุมนี้จับปลาได้

ถ้าจับปลาได้นะ เราจะจับปลานี้มาทำอาหารอะไร เราจะเอาประโยชน์สิ่งใดของเรามา ลงทุนลงแรงจับปลามาได้นะ แล้วก็ปล่อยปลามันหลุดไป โอ้โฮ กว่าที่จะจับได้ กว่าที่จะหาได้ แล้วหลุดไปไม่ได้อะไร เหนื่อยเปล่าๆ พอเรารักษาใจของเรา ใจมันสงบขึ้นมา

นะ ใจมีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมาจะ ปล่อยให้มันเสื่อมไป ทำงานไม่เป็น แม้แต่มีชัยภูมิที่ ทำงานแล้วยังจะทำไม่ถูกอีก

งานไม่เคยทำนะ งานทางโลก งานเขาทำนะ คุณิ ทางวิชาการนะ ทำวิจัยต่างๆ นี้ ครูที่มีประสบการณ์ เขาจะฝึกฝนรุ่นใหม่ขึ้นมา รุ่นใหม่ คลื่นรุ่นใหม่มันจะพยายามขึ้นมา

นี่ก็เหมือนกัน หัวใจที่มันประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ครูบาอาจารย์เราท่านประพฤติ ปฏิบัติมาแล้วนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายืนยันเลย มันต้องเป็นอย่างนี้! มรรคญาณ จะเกิดขึ้นอย่างนี้

ถ้ามรรค.. บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขยญาณ อาสวักขยญาณ เข้าทำลายกิเลส มันเหมือนกันหมด มันต้องเป็นอันเดียวกันหมด มันพูดได้ ทำได้ มัน ชัดเจนมาก

ไม่ได้เลื่อนๆ ลอยๆ ว่ามันเป็นเอง มันอัตโนมัติ มันจะมาเอง จะเดินไปชนมันเลย นะ เดินเข้าไปนิพพานตกใส่หัวเลยนะ นี่เขาวางกันไปเห็นใหม่

มันไม่มีหรอก! มันเป็นไปได้ไม่ได้! อยู่เฉยๆ ไม่ต้องทำงานเลย เงินทองไหลมาเท มานะใครบอก เป็นไปไม่ได้หรอก! เงินทองมันจะได้มาเพราะเราลงทุนลงแรง เราทำงาน ขึ้นมา เงินทองมันถึงจะมีขึ้นมา ปล้นมามันก็ได้เงินเหมือนกัน แต่ปล้นมามันผิดกฎหมาย นะ นี่เงินทองไปแจกจ่ายเขามาเห็นใหม่

นี่ก็เหมือนกัน ศีลขารรณะ ธรรมะ พุทธพจน์ พุทธพจน์ พุทธพจน์ปล้น พระพุทธเจ้ามา ปล้นธรรมะพระพุทธเจ้ามาเป็นของตัวเอง ไม่มีหรอก!

เงินของเรา เราทำอย่างไรขึ้นมามันถึงมีเงินของเราขึ้นมา เราพิจารณาของเรา อย่างไรขึ้นมามันถึงเป็นประโยชน์กับเราขึ้นมา ปัญญา มันเกิด มันเกิดอย่างไร

นี่เห็นใหม่ ได้ปลามาแล้วนะ ไม่ใช่ปล่อยให้ปลามันหลุดไปอีก เขาได้ปลามาจะ เขาจับปลามา เขามีส้อมมีปลาบอก “ปลาในส้อม ปลาในส้อม จับมาได้นะ” ให้อร่อยไป เอาปลาตะเพียนเด็กเล่นนะ มันแขวนอยู่นะ ก็จับว่าปลา มันกินไม่ได้หรอก ปลาพลาสติก เขาเอาไว้ขายให้เด็ก

คูลี ในท้องตลาดปลาของเล่นนะ เด็กๆ มันมีเยอะเยอะไปเลย ปลาอย่างนั้นหรอ
นั่นมันปลาสมมุติ ไอ้ปลาจริงๆ มันปลามีชีวิต ปลาที่เป็นเนื้อที่กินได้

จิตที่เป็นสัมมาสมาธิ จิตที่ไม่เป็นความจริง สัมมาสมาธินะโดยปัญญามันเกิด
ขึ้นมา มันเกิดกันอย่างไร มันจับต้องได้ทั้งนั้นละ ปลาเป็นๆ จับนี้มันคืบนะ ไอ้ปลา
พลาสติกจับแล้วมันไม่คืบ มันไม่ตายหรอก มันไม่เกิดแล้วไม่ตาย มันคงที่อย่างนั้นนะ

นี่ธรรมะเป็นธรรมชาติไป ของมันมีอยู่แล้วไง เตียวนิพพานมันตกใส่หัว

ไม่มี! เราต้องทำของเราละ

นี่พูดถึงผลไม้แต่ละรุ่น ในวุฒิภาวะการเกิดแล้วเราก็เหมือนกัน เราเกิดขึ้นมา เรา
ต้องเป็นเด็กทารกมาก่อนนะ เป็นไปโดยวิหังเห็นใหม่ ความคิดเล็กๆ เขาคิดอย่างไร โท
เป็นวัยรุ่นเขาคิดอย่างไร เวลาที่มีประสบการณ์ของจิตแล้วคิดอย่างไร

การประพฤติกปฏิบัติก็เหมือนกัน เริ่มต้นตั้งแต่ประพฤติกปฏิบัตินะ มันจะทุกข์ยาก
อย่างไร เด็กนะ เด็กๆ โดยธรรมชาติของมัน เด็กมันจะทรงตัวมันได้ มันจะนั่งได้ ยืนได้
เดินได้โดยธรรมชาติของมัน มันจะช้าจะเร็วจะเรื่องของมัน

แต่จิตของเราเนี่ยมันเหมือนเด็กอ่อน เหมือนทารกที่ยืนไม่ได้เลย นี่ชัฏภูมิที่ทำงาน
หาไม่เจอเลย ไหลไปอยู่อย่างนั้นละ เป็นนามธรรมจับต้องอะไรไม่ได้เลย สติไปจับต้อง
ได้เป็นสมาธิขึ้นมา โอ้โฮมัน.. อือฮือ อือฮือ เลยนะ แล้วเวลาปัญญามันหมุนแต่ละรอบ
แต่ละรอบนะ มันมหัศจรรย์นะ

เวลาผู้ประพฤติกปฏิบัติพอถึงที่สุดแล้วนะ “มันจะสอนใครได้หนอ จะสอนใครได้
หนอ” มันเป็นอย่างนั้นจริงๆ นะ มันเหมือนกับสุตวิสัย มันลึกล้ำมหัศจรรย์จนทำอะไร
ได้ แต่ก็ทำได้ด้วยความเป็นจริงอันนั้น

ถ้าอันนั้นมันทำได้จริงขึ้นมา แล้วอันนี้ครูบาอาจารย์ของเราเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร
เป็นที่พึ่งอาศัย พ่อแม่ครูอาจารย์เห็นใหม่ พ่อแม่ก็เลี้ยงดูไปอย่างนั้นนะ ครูบาอาจารย์
ท่านยังเลี้ยงดูด้วย ยังสอนเรื่องความผิดความถูกในใจด้วย

แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติมันจะติดขัดของมัน มันจะมีอุปสรรคของมัน มันจะมีอุปสรรคทุกดวงใจ ไม่มีดวงใจไหนจะเรียบง่ายสะดวกสบายจนผ่านไปได้ง่ายๆ ไม่มีหรอก ! มันต้องมีครูบาอาจารย์คอยบอกคอยแก้ไข

ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์คอยบอก แม้แต่สมัยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเนะ เวลาพระอรหันต์นะไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถามว่า “ใครทรมานมา ใครเป็นคนสอนมา ใครเป็นคนบอกมา” พระพุทธเจ้าท่านพยายามทำของท่านมานะ ๖ ปีนะ ท่านต่อสู้มาขนาดไหน

แล้วเวลาใครไปกราบ ถามเห็นไหม “ใครทรมานมา” ทรมานคืออาจารย์ทรมาน ลูกศิษย์ไง ทรมานด้วยคำพูดไง ทรมานด้วยวิธีการไง ดัดแปลงให้มันเข้ามาทางที่ถูกต้อง ใจ ใครทรมานมา ไปเปิดพระไตรปิฎกสิ เวลาพระไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเนะ “ใครทรมาน ใครทรมานมา”

ใครทรมานคือใครแก้ไขมา ใครจับให้ผ่านอุปสรรคในหัวใจนั้นมา มันมีของมัน อุปสรรคมีเยอะมาก แล้วมันจะผ่านไปได้ เห็นไหม

ปลาในลุ่ม เราทำของเรา รักษาของเรา นี่พูดถึงเรื่องร่างกายเนะ ร่างกายกับจิตใจ มันอยู่ด้วยกัน แล้วอย่าวิตกกังวลจนเกินไปนัก แต่เราก็ต้องดูแลรักษาด้วยความเป็นธรรม อย่าให้เป็นทางเป็นโลก เห็นไหม

ทางโลก ! โลกก็วิตกกังวล กลัวทุกข์ กลัวอยาก กลัวจะไม่หาย กลัวไปทุกอย่าง เลย รักษาหายก็หาย ไม่หายก็เวรกรรม เวรกรรมของมันเป็นอย่างนั้น สิ่งที่เราศึกษาเพื่ออะไร เพื่อรักษาไว้ให้มันคงแข็งแรง ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ เอวัง